

Везе српских и румунских владарских породица

2. фебруара 2018.

Сарадник портала Порекло др Душко Лопандић пише о историјату и међусобном прожимању српских и румунских краљевских лоза уназад скоро седам векова

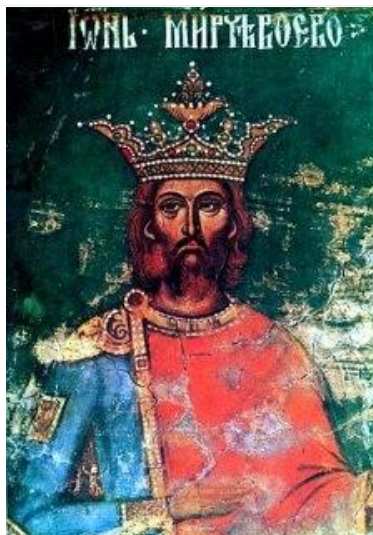
Стефан Урош V Нејаки

За разлику од бројних односа са суседним Византинцима, Бугарима и Угрима, српски средњовековни владари су прве брачне везе са румунским владарским породицама успоставили релативно касно. Први познати брак „на највишем нивоу“ је био онај склопљен 1360. године између последњег српског цара **Стефана Уроша V прозваног „Нејаки„** и Ане, кћерке влашког владара Николе Александра I.

Разлог овоме није био само у чињеници да се румунске земље нису директно граничиле са средњовековном Рашком, него и због релативно касне појаве (тек у XIV веку) **независне Влашке, односно Молдавије** – земаља од којих ће, уз **угарски Ердељ (Трансилванија)** бити створена **савремена Румунија**. Влашка је област која се налази у јужном делу данашње Румуније, између Карпата и Дунава (око данашњег главног града Букурешта). **Тумачи се да је реч „Влах“/ „Влашка“ реч којом су Германи (Готи) означавали римске староседиоце (исто порекло има и назив „Велс“ у Великој Британији)**. Румунска племена су се јако мешала и са Словенима, што показује **велики број речи словенског порекла у савременом румунском језику, па и средњовековне титуле влашког и молдавског владара („воивода“, „хосподар“)**.

Таст цара Уроша Немањића – Никола Александар (владао 1352-1364), био је син првог влашког независног владара по имену **Басараб**, који је носио титулу **„воивода“** и био оснивач влашке државе. Басараб I је у прво време био вазал угарског краља али се око 1324. године осамосталио, а 1330. године потукао угарску војску у бици код Посаде, чиме је осигурао независност Влашке. **Основао је прву владарску династију по имену Басараби**. Сматра се да је име Басараб куманског порекла и да значи **„отац (аба) – владар (басар)“**. Породица Басараба је за румунску историју била толико значајна да од ње потичу и називи једне области (Басарабија) као и неколико градова. Из ове бројне породице је потекло неколико знаменитих владара, међу којима **Мирча I Старији, као и Влад III „Цепеш“, светски познатог по надимку „Дракула“**.

Бранковићи међу Власима

Мирча I Старији

Мирча I Велики или „Старији“ (или *cel Batran* по румунски – владао 1386-1418), унук Александра I, односно нећак србске царице Ане (о чијем браку са царем Урошем нису сачувани посебни детаљи) прозван је „најлукавијим и најхрабријим хришћанским владаром“ са којим су се Турци борили у време освајања Балкана. **Био је значајан и за србску историју. У румунском народу остала је легенда да су Мирчине трупе учествовале у војски кнеза Лазара на Косову**, али о томе конкретнији докази не постоје. Међутим, постоји податак да је **Мирча основао знаменити румунски манастир Козиа, по угледу на цркву Лазарицу у Крушевцу**. Такође, забележено је да је у то време „блиски рођак“ кнеза Лазара, по имену **Никодим Грчић основао румунске манастире Водицу, Прислоп и Тишману**. Међу бројним биткама које је војвода Мирча водио са Турцима (и бар три пута их поразио) за србску историју је била посебно значајна **битка на Ровинама 1394. године. У тој крвавој бици су погинули као турски вазали, два чувена србска великаша: краљ Марко и Константин Дејановић. У бици се (на турској страни) истакао кнез Стефан Лазаревић. Према србском летописцу, „блажени Марко“ (Краљевић) рекао је пред саму битку: „Молим Бога да буде на помоћи хришћанима, па ма ја први погинуо у овом боју“**. **Молитва му је била услишена.**

Манастир Прислоп

Са надирањем Турака на Балкан и померањем србске државе и народа ка северу, везе са румунским владарским породицама и њихова подршка постају још важније за Србе. Већ од краја XV века Влашка и Молдавија остају две једине колико-толико самосталне (иако најчешће вазалне) православне државе у југоисточној Европи, према којима су стремили бројне избеглице са Балкана – Грци, Бугари и Срби. Последњи деспоти Бранковићи – већ настањени у Угарској – успостављују блиске везе са румунским владарима.

Забележено је да су јеромонах Максим Бранковић (бивши деспот Ђорђе) и мајка му Ангелина, носећи земне остатке оца Стефана и брата 1502. године напустили Угарску и прешли у Влашку код војводе Јована Радула IV прозваног „Велики“ (1494-1508). Максим је постављен за митрополита (тј. врховног поглавара влашке цркве) и на том месту је неколико година обављао, не само верске, него и значајне политичке послове. Сматра се да је Максим основао прву штампарију у Влашкој, удешену за штампање словенских црквених књига. У једном извору румунског порекла постоји податак (не баш сасвим поуздан) да је домаћин последњих Бранковића војвода Јован Радул IV био ожењен Србкињом – Каталином из зетске владарске породице Црнојевића. Након смрти Јована Радула, монах Максим се са мајком вратио у Угарску, где је постао београдски митрополит.

Ктитори манастира

Манастир Куртеа де Арђеш

Максимов брат и последњи деспот из породице Бранковића – Јован (1496-1502) венчао је своје две кћери у Влашку, односно у Молдавију. У Влашкој је за војводу Басарабу Нагоја (владао 1512-1521) била је удата Милица Деспина. Басараб Нагој је потицао из бојарске породице Крајовешти, која је тврдила (без поузданог основа) да представља млађу (ванбрачну) грану породице Басараб. Владао је у време највећег успона Отоманског царства (у време султана Сулејмана „Величанственог“) чију је врховну власт признавао. Био је врло образован, покровитељ цркве и оснивач многих манастира. Написао је једно од првих литерарних дела на румунском језику, под називом „Поука Нагое Басараба своме сину Теодосију“, у ком су обухваћене разне теме из области филозофије, дипломатије, морала и етике. Са супругом Деспином, основао је чувени манастир Куртеа де Арђеш, у тадашњој влашкој престоници, у коме се може и данас видети њихов ктиторски портрет.

Нагој је између осталих добротинастава, помогао Максиму и Ангелини Бранковић да подигну манастир Крушедол у Срему. Нагој и Деспина су имали петоро деце, три сина и две кћери. Сачуван је Деспинин вез („фелон“) за цркву у Крушедолу на коме је извезла имена чланова своје породице, са датумом „15. јуни 1519.“ (годишњица Косовске битке). Нагоја је, накратко наследио син Јован Теодосије, ког су Турци одвели у Цариград и погубили (1521). На једној икони Богородице, коју је наручила Деспина, стоји натпис „Владичице, прими душу раба твојега Јована Теодосија војводе и принеси му суд. Госпођа Деспина.“ Две Нагојеве и Деспинине кћери су такође биле румунске владарке: Роксанда је била удата за Радуа Афуматија (био пет пута проглашаван за влашког војводу у периоду 1522-1529) са којим је имала сина који је такође постао влашки војвода (Раду Илие, владао 1552-1553) док је друга кћи Стана, удала се за молдавског владара Стефана VI. Деспина је дуго надживела мужа и децу. Покалуђерила се и као монахиња Платонида умрла 1544. године. Две године након смрти, њене земне остатке је влашки митрополит пренео у ктиторски манастир Куртеа де Арђеш, где и данас почива уз мужа и децу.

Петра IV Рареша

Деспинина сестра Јелана Бранковић, била је жена молдавског владара (воиводе или „хосподара“) Петра IV Рареша. Средњовековна Молдавија је обухватала отприлике просторе данашње североисточне Румуније као и данашњу независну републику Молдавију (раније познату као Бесарабија). У средњовековним србским летописима, Молдавци се прво помињу као „Басараби“ или „Кара-богданци“, име које су Молдавци добили по првом независном владару те земље – војводи Богдану (владао 1359-1365).

У Гундулићевом „Осману“ такође се помињу „Богданци“ и земља „Богданија“. Петар IV, по надимку „Рареш“ био је ванбрачни син највећег молдавског владара – Стефана Великог из фамилије Мушатин, која је владала овом земљом око три века (XIV-XVII век). Међутим, као и у Влашкој, **положај владара није био наследан, него изборни (владара су бирали племићи-бојари,** а касније то су чиниле Османлије, као врховни владари Влашке и Молдавије), тако да је његов избор и положај био у директној вези са његовом снагом и утицајем. **Петар Рареш, мудар и образован човек, два пута је долазио на власт (1526-1538 и 1541-1546).** Његова супруга **Јелена Бранковић – „госпожа Јелена“ била је велики мецена културе у својој земљи.** У Ботоштану је **саградила цркву** у којој стоји натпис: *„Јелена деспотовна, госпожа Петра војводе, дшти Јоана деспота“.* У цркви у Сучави сачувани су портрети целе Јеленине породице. Забележено је и како је Јелена једном приликом помагала супругу да напише молбу султану Сулејману *„и пошто је знала србска слова, она написа писмо цару, са много срџби и жалби“* (**у то време србски је био језик дипломатске кореспонденције на Отоманском двору).**

Телесну гарду Петра Рареша чинили су Срби.

Игуман манастира „Неамц“ по имену Макарије Србин је по налогу војводе написао прву „Хронику Молдавије“. Петар Рареш и Јелена Бранковић имали су петоро деце, три сина и две кћери. Након очеве смрти, два сина су један за другим постале војводе Молдавије: Илија Рареш (1546-1551) и Стефан V Рареш (1551-1552), али су оба изгубили власт у драматичним околностима.

Илија Рареш примио ислам када је као турски вазал проглашен за војводу. Владао је под именом Мехмет. Међутим, ипак је био збачен са престола. Умро је у избеглиштву 1562. године у Сирији.

За разлику од брата, ког су збацили Турци, Стефана Рареша су убили властити бојари 1552, када је истовремено погубљена (удаљена) и његова мајка Јелена Бранковић.

И трећи син Јелене Бранковић – Константин изгубио је трагично живот – погубили су га Турци у Цариграду 1554. године. Као да се трагична коб последњих деспота Бранковића продужавала и на њихово даље потомство. Ово, међутим није био крај приче о деци Јелене Бранковић на молдавском престолу.

Њена кћи Роксанда (умрла 1570) удала се за свог рођака Александру IV Лапушнеану, који је два пута постајао војвода Молдавије (1552-1561 и 1564-1568). Њихов син, као и унук (Богдан IV и Александру V) су такође постали молдавски „хосподари“ крајем XVI века.

Деспот Вода

Орођавање са србским Бранковићима, који су, између осталог, у себи носили и крв византијских царева, без сумње је била велика част за православне владаре Влашке и Молдавије. Колика је била слава деспотске породице Бранковића у румунским земљама можда најбоље сведочи следећа прича. Неки авантуриста по имену **Јаков Василикос**, пореклом из Ираклиона на Криту, успео је да убеди молдавског војводу Александра IV и супругу му Роксанду да је потомак Бранковића, па тиме и рођак владарског пара. При томе је користио, вероватно фалсификовану, повељу којом га је цар Карло V наводно признао за „деспота“ и маркиза Пароса и Наксоса. Тако је Јаков успео, не само да задобије поверење, него чак и да се у смутном времену дочепа молдавског престола и да влада две године под именом „**Деспот Вода** (војвода)“ (1561-1563), када је **краткотрајно увео протестантизам као државну религију која је требало да замени православље.**

До сада набројане везе нису биле и једине брачне везе средњовековних румунских владара са женама србског великашког порекла. На пример, **жена влашког војводе Дана I (владао 1383-1386) била је „србска племкиња“ Марија, чије тачније порекло не знамо. Српкиња племенита рода (Марија Деспина) је била жена војводе Мирче II (владао 1509-1510 – унук Влада „Цепеша“ – Дракуле) са који је имала потомке на влашком престолу све до XVII века). Најзад, војвода Петру „Тимар“ (владао Влашком 1559-1568) био је ожењен Јеленом, из србске племићке породице Цреповића, која је умрла 1572. године у Русији. Јелена је била кћи великаша Николе Цреповића, војсковође и северинског бана.**

Србско-румунске брачне везе у Ново доба – Обреновићи

Барбу Катарци

Са Средњим веком се не завршавају многобројне србско-румунске везе између владарских и племићких породица. Напротив, у Ново доба оне постају још интензивније. Посебно јаке односе са румунским породицама су имали **Обреновићи**. Познато је да је **кнез Милош** имао велика имања у Влашкој, где је у појединим периодима и живео. **Његов брат Јеврем је и умро у Манасији – Влашка (1856)**. **Јевремов једини син – Милош, био је ожењен Румунком Елнеа Маријом из знамените бојарске породице Катарци, кћерком Константина Катарција и Есмалде Балша. Њихов син јединац Милан, који је у Влашкој и рођен 1855 г, постао је као десетогодишњак србски кнез, а касније и краљ (владао Србијом 1868-1889). Преко мајке Марије Катарци, краљ Милан Обреновић је био потомак неких од молдавских кнежева, попут Јана Теодора Калимачија (кнез Молдавије 1758-1761) и његовог сина Георгија (кнез 1761-1769).** Породица Катарци је дала неколико румунских државника, међу којима и првог председника владе независне Румуније 1862. године (Барбу Катарци). **Занимљиво је да је након брака са Милановим оцем, Елнеа Марија Катарци-Обреновић дуго била у вези са првим независним кнезом уједињене Румуније – Александром Јону Кузом, са којим је родила двоје деце, који су дакле били полубрат и полусестра краља Милана Обреновића.** Као осамнестогодишњак, кнез/краљ Милан се оженио 1875. г. својом рођаком **Наталијом Кешко** (бабе по мајци су им биле рођене сестре из бојарске породице Балша) – расном лепотицом. **Наталијин отац Петар Иванович Кешко је био руски пуковник пореклом из молдавске бојарске породице.**

Њена мајка Пулхерија је потицала из још чувеније румунске фамилије Стурца, која је у току XIX века дала неколико молдавских кнежева (Јоан и Михаил Стурца). **Након првог периода љубави и страсти, када су им рођена два сина, од којих је поживео само Александар (други син Сергије је умро одмах након рођења), Милан и Наталија су убрзо почели да се споре, да би након неколико година већ дошло до отворених свађа и на крају, до развода (1888). Наталија није могла да трпи сувише лакомисленог и распусног Милана, који је на крају и морао да напусти и престо и Србију.** Иако је покушала да буде саветник младом и неискусном сину, ни Наталија није успела да се одржи у бурама србске политике из које је протерана 1891. године, да би након тога углавном живела у Бијарицу (Француска). **Тешко разочарење бившој краљици је донело венчање њеног сина-јединца, краља Александра Обреновића за Наталијину пратиљу (дворску даму) Драгу Машин, након чега је дошло и до највећег ударца – мучког убиства краљевског пара и искорењивања породице Обреновић.** Животом разочарана краљица је ипак још дуго надживела сина и мужа. Утеху је нашла у религији – прешла је на католичанство и замонашила се. Умрла је у манастиру Сен Дени, код Париза, где је и сахрањена, усред II светског рата (1941).

Краљица Марија Карађорђевић или родословно путовање у прошлост

Ни са променом владајуће династије у Србији нису престале србско-румунске брачне везе.

Краљ Александар I Карађорђевић се оженио 1922. године принцезом Маријом, кћерком краља Фердинанда I из румунске краљевске породице Хоенцолерн-Сигмаринген.

И по оцу и по мајци, краљица Марија Карађорђевић је имала „најплављу“ могућу крв, односно потицала је из самог врха европске аристократије, па се преко ње и породица Карађорђевић скоро аутоматски „ородила“ са свим постојећим владарским породицама у Европи.

Треба само напоменути да је мајка краљице Марије (такође по имену Марија) потицала из британске краљевске породице (унука краљице Викторије), а да јој је баба била принцеза из царске породице Романова (кћи цара Александра II).

Марија Карађорђевић је била сестра, односно тетка румунских краљева Карола II и Михаила.

Краљица Марија Карађорђевић

Пошто је потицала из најчувенијих владарских породица, краљица Марија има врло дугачак и прецизно утврђен родослов. На пример, познати су нам њени директни немачки преци по мушкој линији (тј. преко њеног оца) у чак 27 генерација – све тамо до првог грофа Бурхарта „фон Цолерна“ из XI века. Међутим, посебан куриозитет представља родослов краљице Марије Карађорђевић по директној женској линији (тј. преко мајке па матрилинеарном линијом – дакле преко мајчине мајке, затим мајчине бабе по мајци и тако даље) који дајемо у прилогу. **Праћењем овог родословног „пута“, након равно 29 генерација стижемо директно до царице Еуфрозине, жене византијског цара Алексија III Анђела и таште првог србског краља Стефана Првовенчаног Немањића.** Наиме, цар Алексије III и жена му Еуфрозина имали су три кћери. Једна од тих кћери (Евдокија) удала се за Стефана Првовенчаног са којим је имала **синове (србске краљеве) Радослава и Владислава.** Друга кћи (Ана) удала се за византијског цара Теодора Ласкриса и постала, након осам векова и равно 29 рађања девојчица (кћерке-мајке), директни женски предак краљице Марије. Са краљицом Маријом, која није имала женске деце, овај матрилинеарни низ се прекида. Као што је познато краљ **Александар и Марија су изродили три сина (краља Петра II, Томислава и Андреја).** Као и њена румунска претходница, краљица Наталија Обреновић, и **краљица Марија Карађорђевић је умрла као избеглица изван Србије – 1961. године у Лондону.**

Аутор: др Душко Лопандић

Од краљице Марије Карађорђевић уназад до византијске царице Еуфрозине Дукаине

– 30 генерација (по линији женских предака) –

Родослов вијуга као нека дугачка гуја кроз векове, тридесет особа, стиснутих једна до друге, мајка – кћерка, тридесет рађења, тридесет судбина, спојених детињом колевком, криком рађања, првим љуљањем, тепањима, тридесет живота, тридесет умирања и ево их, једна иза друге, стижу скоро до нас – право из XII века. Све владарке или племкиње. Елегантно клизе или промичу крз хук времена, понека јаче обасјана светлошћу историје, друга само скромно, мало познато име. Неке су живеле дуго, друге умрле младе – на порођају. Мењају се призори: ратови, инвазије, открића, цивилизације, народне сеобе. Разарање и стварање. Љубави и смрти. Родословна лоза лута кроз време, породице и пределе, вијуга од цариградских брегова до немачких низина, од британске магле, до руске степе...од високе политике до дворских интрига из краљевских ложница. Те жене својих мужева, мајке својих кћери, унукe својих баба...тако различите а тако блиске, нису породица, али јесу један родослов. – произвољно изабран између стотина и милиона сличних. Тек једна од неизмерног мноштва изукрштаних родословних лоза која, попут моста лебде изнад провалије ништавила.

Генерација бр (матрилинеарни краљичини преци):

30. краљица **Марија** Карађорђевић, краљица Југославије, рођена Хоенцолерн-Зигмаринген, принцеза од Румуније (1900-1961) – **удата** за краља Александра I од Југославије (**родила 3 деце**).
29. (мајка) **Марија** Александра Викторија, румунска краљица, рођена принцеза Сакс-Кобург-Гота, од Единбурга, принцеза Велике Британије и Ирске (1875-1938) – **удата** за краља Фердинанда I од Румуније (**родила 6 деце**).
28. (баба) **Марија Александровна**, војвоткиња од Единбурга, рођена велика кнегиња Романов од Русије (1853-1920), **удата** за војводу Алфреда од Единбурга (**родила 6 деце**).
27. (прабаба) **Марија „Александровна“**, руска царица, рођена принцеза од фон Хесен унд Рајн (1824-1880) **удата** за цара Александра II Николаевич Романова (**родила 8 деце**).
26. (чукунбаба) **Вилхелмина**, велика војвоткиња Хесенска, рођена принцеза Баденска (1788-1836), **удата** за Лудвига II великог војводу од Хесена и од Рајне (**родила 7 деце**).

25. **Амалија Фредерика**, принцеза Баденска, рођена принцеза од Хесен-Дармштата (1754-1832), **удата** за Карла Лудвига, наследног принца од Бадена (**родила 8 деце**).
24. **Хенријета Каролина Кристина Шарлота**, ландгрофица од Хесен-Дармштата, рођена принцеза од Цвајбрикен-Биркенфелда (1721-1774), **удата** за Лудвига IX ландгрофа Хесен-Дармштата (**родила 8 деце**).
23. **Каролина**, грофица Цвајбрикен-Биркенфелд, рођена принцеза од Насау-Сарбрикена (1704-1774), **удата** за Кристијана III, пфалцгрофа од Цвајбрикен-Биркенфелда (**родила 4 деце**).
22. **22. Филипина-Хенријета**, грофица од Насау-Сарбрикена, рођена принцеза од Хоенлохе-Лангенбурга (1679-1751), **удата** за Лудвига Крафта, грофа од Насау-Сарбрикена (**родила 5 деце**).
21. **Јулијана-Доротеја**, грофица од Хоенлохе-Лангенбурга, рођена принцеза Кастел-Ремлинген (1640-1706), **удата** за грофа Хајнриха-Фридриха, грофа од Хоенлохе-Лангенбурга (**родила 16 деце**).
20. **Софија-Јулијана**, грофица Кастел-Ремлинген, рођена принцеза Хоенлохе-Феделбах (1620-1682), **удата** за Волфганга Георга, грофа од Кастел-Ремлингена (**родила 9 деце**).
19. **Доротеја**, грофица Хоенлохе-Феделбах, рођена принцеза од Ербаха (1593-1643), **удата** за Лудвига Еберхарта од Хоенлохе-Ванденбург-Феделбаха (**родила 8 деце**).
18. **Марија**, грофица од Ербаха, рођена принцеза од Барби-Мулингена (1563-1619), **удата** за Георга III од Ербаха (**родила 10 деце**).
17. **Марија**, грофица од Барби-Мулингена, рођена принцеза од Анхалт-Цербста (1538-1563), **удата** за Албрехта V грофа од Барби-Мулингена (**родила 2 деце**).
16. **Маргарета**, маркгрофица од Анхалт-Цербста, рођена принцеза од Бранденбурга (1511-1578), **удата** за Јохана II фирста од Анхалт-Цербста (**родила 7 деце**).

15. Елизабета, грофица од Бранденбурга, рођена принцеза од Данске и Норвешке (1485-1555), удата за Јоакима I Нестора, курфирста од Бранденбурга (**родила 5 деце**).
14. Кристина, краљица Данске и Норвешке, рођена принцеза од Саксоније (1461-1521), удата за Ханса, краља Данске и Норвешке (**5 деце**).
13. Елизабета, принцеза Саксоније, рођена принцеза од Баварске (1443-1484), удата за Ернеста, електора Саксоније (**7 деце**).
12. Ана, војовткиња Баварска, рођена принцеза од Бруншвик-Грубенхагена (1414-1474), удата за Албрехта III војводу од Баварске (**10 деце**).
11. Елизабета, војовткиња од Бруншвик-Гетингена, рођена принцеза од Бруншвик-Губенхагена (?-1444), удата за Ериха, војводу од Бруншвик-Губенхагена (**5 деце**).
10. Маргарета, принцеза од Бруншвик-Губенхагена, рођена принцеза од Јулиха (1364-1442), удата за Ота, војводу од Бруншвик-Губенхагена (**2 деце**).
9. Ана, пфалцгофица од Јулиха, рођена принцеза од Рајне (1346-1415), удата за Вилхелма II војводу од Берга и Јулиха (**4 деце**).
8. Беатриса, грофица од Фалца и Рајне, рођена принцеза од Сицилије и Арагона (1326-1365), удата за Рупрехта II курфирста од Пфалца и Рајне (**7 деце**).
7. Елизабета, краљица и регент Сицилије, рођена принцеза од Карантаније (регент 1348-1352), удата за Педра II Арагонског, краља Сицилије (**9 деце**).
6. Еуфимија, војовткиња Карантаније, рођена принцеза од Шлеске и Бреслава (1283-1347), удата за Ота II војводу од карантаније (**1 дете**).
5. Елизабета, војовткиња од Шлеске и Бреслава, рођена принцеза Халичка (1263-1304), удата за Хајнриха V Шлеског, војводу од Лигница (**4 деце**).

4. Јелена, војовткиња Халичка, рођена принцеза од Угарске (1244-1298), удата за Болеслава „Побожног“, војводу од Халича и Пољске (2 деце).
3. Марија Ласкарина, краљица Угарска, рођена принцеза византијска (?-1270), удата за Белу IV краља Угарске (11 деце).
2. Ана Анђел, царица Византије, рођена византијска принцеза (1174-1212), удата за Теодора Ласкариса, цара Византије у Никеји (3 деце).
1. Еуфрозина, царица Византије, рођена принцеза Дука (1155-1211), удата за Алексија III, цара Византије (3 деце).

Извор: порекло.рс